

75 jaar op de bres voor dialect

Ja, wat is wijsheid? Wie heeft het goed? Wie schrijft het goed? Is aardbei in plaats van *aerbaes* nou zo verfoeilijk? Of vaatdoek in plaats van *schôttelslet*? En is *sop* hetzelfde als soep? *Het geur met de bien op de taffel gelaege*, is dat nou hetzelfde als *hebs dich met de bein op de taofel gelaege*? Ja, wie het weet mag het zeggen. Maar eenduidigheid qua taal is in Limburg absoluut niet aan de orde. De verschillen zijn natuurlijk een gevolg van geografische en ... geologische ontwikkelingen. Kom ik zo dadelijk op terug. Nu eerst over een vereniging, die zich al 75 jaar inzet om het dialect te behouden, om – zoals dat tegenwoordig zo mooi heet – om het dialect weer sexy te maken. Veldeke Venlo zet zich daar en ook voor behoud van Limburgse cultuur al driekwart eeuw in.

Het jubileum ging vrij geruisloos voorbij en daar is natuurlijk de ongewisheid over corona mede schuld aan. Even de historie in vogelvlucht: al twee jaar na de Tweede Wereldoorlog, in 1947, werd Veldeke Venlo opgericht. De kring is momenteel een van de tien Veldeke-kringen in Limburg. En ondanks het feit, dat de dialecten behoorlijk van elkaar verschillen omvat de Venlose kring Arcen, Belfeld, Blerick, Grubbenvorst, Helden, Lomm, Maasbree, Sevenum en natuurlijk Venlo zelf. De vereniging Veldeke Limburg bestaat bijna honderd jaar; zij werd opgericht in 1926.

En wie nu denkt dat een vereniging als Veldeke zichzelf heeft overleefd heeft het toch mis. Met name de laatste jaren klinkt de roep om het dialect op te nemen in het basisonderwijs, waarmee het als een echte taal erkend wordt. Zo'n status als het Fries heeft wordt ook in Limburg nagestreefd. Dat is natuurlijk een stuk moeilijker, omdat er nu eenmaal geen eenduidig Limburgs dialect gesproken en geschreven wordt.

Ja, zelfs het Venloos dialect kent variaties. *Dat is niet erg*, zo menen Henk Buskes en Wiel van Aarssen, respectievelijk voorzitter en bestuurslid van Veldeke Venlo. *Er wordt nogal wat afgestraeveld over de schrijfwijze van dialect.*

Vastelaovesgezelschap Jocus hanteert een schrijfwijze, zoals voorheen Baer van der Meij ook deed. Consequent, maar vaak anders dan Veldeke, dat zich conformeert aan het Venloos woordenboek (uitgave Veldeke). Het is ook niet zo vreselijk belangrijk of het streepje wel of niet moet, een accent zus of zo. Belangrijk is dat het dialect wordt gesproken en geschreven. Wat dat betreft zijn beide heren optimistisch. Het is toch opmerkelijk hoeveel jongeren via hun moderne communicatiemiddel appen in het Venloos. Prachtig toch. En dan is een streepje meer of minder niet zo belangrijk.

Veldeke Venlo is 75 jaar, al ruimschoots voorbij de pensioengerechtigde leeftijd, maar nog allerminst in ruste. Integendeel. Veertig, vijftig jaar geleden beperkten de activiteiten zich veelal tot uitwisselingen en contactavonden met zusterverenigingen, ook in het Duitse grensgebied. Veldeke-coryfeeën als stadsarchivaris wijlen Wim Hendriks, Mien Meelkop, Harie Janssen, Toën Hendriks en Lies Verkoijen en later Theo Lamberts verwelkomden in 1968 als jong bestuurslid ondergetekende, die de jaarlijkse declamatiewedstrijd initieerde. Een initiatief, dat provincie-breed navolging kreeg, nadat het in Venlo al binnen twee jaar een enorm succes bleek.

À propos: Caroline Scheepers won de eerste declamatiewedstrijd, die toen plaatsvond in de studiezaal van het Goltziusmuseum. In de loop der jaren maakten tal van bekende Limburgers deel uit van de jury, zoals burgemeester Feij, Willy Caron, Hannelore Winter, Huub Mans en burgemeester mevrouw Van Soest-Jansbeken.

Andersom begon de Kring Veldeke Venlo 41 jaar geleden met een eigen uitgave, de Kroedwis (zonder trema) in navolging van de provinciale uitgave. Het 50-jarig jubileum werd groots gevierd en het aantal activiteiten nam toe: lezingen, fietstochten en eucharistievieringen in het dialect. Anno 2022 staat er veel op de Veldeke-agenda: cursus Venloos door docent Bas Vissers, stadswandelingen, uitreiking van oeuverpries (zonder trema), fietstocht, de quiz de Slumste Venlonaer en nog steeds de declamatiewedstrijd. (Het ledental van Veldeke Venlo is 160 en daarnaast heeft de vereniging nog zo'n 100 donateurs.)

Bij gelegenheid van het 75-jarig bestaan werden op initiatief van Wiel van Aarsen tal van auteurs benaderd om te participeren in een dichtbundel: voormalige auteurs en jonge schrijvers uit Venlo en zijn kerkdorpen. Dat heeft geresulteerd in een fraai boekwerk met poëzie in de vele varianten van het Venloos dialect. Er volgt nog een officiële presentatie. Naast het Venloos Kaokbokske weer een alleraardigste uitgave.

Het dialect leeft, dat is duidelijk. De jeugd communiceert in het dialect, plaatselijke toneelverenigingen spelen toneelstukken in het dialect, de vastelaovesvereniging gaven een eigen blad uit, vrijwel compleet in het dialect en – we mogen het zeker niet vergeten – de belangstelling voor de plaatselijke cultuur en geschiedenis neemt toe, duidelijk geïllustreerd in een heropleving van revues, die behalve in het dialect worden gespeeld ook veelal een historisch thema hebben.

O ja, waarom al die verschillen in dialecten? Simpelweg een gevolg van staatkundige en geografische gemeenschappen, die zich vrij geïsoleerd ontwikkelden. Zo vormde bijvoorbeeld de grens tussen het Gulikse Tegelen en het Gelderse Venlo de befaamde ich-linie. Waterlopen zoals de Maas waren barrières tussen leefgemeenschappen met taalkundige ontwikkelingen van dien.

Bij de foto:

Voordracht tijdens een van de eerste declamatie-avonden van Veldeke Venlo: *Wao bliéve ôs Venlose name?* van Mien Meelkop.

(Foto: collectie Albert Lamberts)